

ment del *ḥ* àrabic com *g* (allegat supra, per a *Gaixna*, art. *Gaianes*). També aquesta evolució en noms de moros del nostre domini: en el *Rept. de Mallorca*, en la ciutat: «domos Aben *Gallifa* tenet P. Ortella» (115, Quadrado, 497). Mn. Segura troba *Gallifa*, com nom d'un esclau negre en doc. de 1295, de l'arx. de Sta. Coloma de Queralt (*Veu del Monts.*, 1893, 240).

Concretat també com NL murcià *Galifa*, poble agr. uns 7 k. O. de Cartagena. Aquest ha conservat, doncs, la *-l-* simple com en àrab. Notem que la majoria de les mencions ant. del poble vallesà presenten també grafia *-l-*. El canvi en *-l-* degué ser tardà, per influència de *gall* i d'*engallar-se* (natural en el nom d'un castell per l'actitud erecta del gall). No ens ha d'estranyar un arabisme en aquesta latitud bastant nòrdica. El de Bna. (2) està en connexió amb l'arabisme de les Torres dels *Aladins*, reminiscència de l'ocupació de Bna. per Almansor. El del Vallès va acompanyat d'un petit nucli d'arabismes a l'E. de Granollers (*Marata, Alfou, Rifà*). En part deguts a moliners i pagesos moros amb coneixements tècnics; i també se'n registren deguts a refugiats «hispani», que s'establiren a un costat i altre de la via del Portús (*Jafre, Vilatenim, Vilamulaca*).

Gallifàs és el nom d'una pda. de la Noguera, que forma part de la 4a. agrupació de regatges del Canal d'Urgell: entre La Ràpita i Filella, i d'altra banda Bellecaire i Bellmunt (*GGC, Lda.*, p. 65); com que no s'explica fàcilment la terminació, imaginariem potser que començà com malnom d'algun propietari pagès, dit *Galifa*, amb *-às* pejoratiu; o potser al·ludint a sang judaica, en memòria del *Caijàs* de la Passió? Hi ha semblança només casual amb un nom de planta llgd. *galifo* f. «scolyme, variété de chardon à racine comestible» (*Mâzuc, Parler de Pezenàs* [Erau]), que pot resultar d'un creuament de *gallarets* 'rosella' amb *car-soja* i *gallofa*.

GALLIGANTS, GALLICANT i variants

(1) *Sant Pere de GALLIGANTS*, d'on pren nom el riu *Galligants*, afl. dr. de l'Onyar en la ciutat de Girona.

PRON. POP.: *geligáns*, oït sovint a Girona des de 1913.

MENCIONS ANT. 991, el comte Borrell deixa en testament: «--- Ste. Marie Riopollensis --- alodes de Torsa --- *coenobio Sti. Petri Gallicantus*, ipse alaudes de Calles --- Ste. Me. Amerensis ---» (*MarcaH.*, 945. 51); 1027: «S. Petri *Gallicantum*» (*Cart. St. Cugat* III, p. 158); 1064: «coenobium Sti. Petri *Gallicantii*» (*Vill., Vi. Lit.* XII, 305.34). En dos docs. de 1068: S. P. *Gallicantus* (Monsalv. XVII, 298.4); 1192: *Sti. Petri Galli cantus* (citat amb *Aiguaviva*) (MiretS., *Templ.* 172); 1197: un camp de Maçanet de la Selva afronta «ab honore Sti. Petri *Gallicantus*» (*Cart. de Rocarossa*, § 35.12) i a. 1240 (ib., p. 133.2); 1359: Sent P. de *Galigans* (*CoDoACA* XII, 102). Descripció i història del monestir en Monsalvatje XIV, 285, 313.

Del riu: «super ripam rivuli *Gallicantus*» (*BABL* 60

III, 353); 1117 i 1119: de *Gallicant*, *-cantus* (Monsalv. I. c.); 1131: S. P. *Gallicantus* (id. id.); 1163: «el burch de Sant Feliu --- afrontava --- ab lo riu *Galligans*» (segons *BABL* IV, 188).

HOMÒNIMS. (2) *Gallicant*, poblet disseminat agr. a La Garriga, cap a mig camí de Montmany (veg. el mapa Aegerter del Montseny).

(3) *Gallicant*, poblet amb església, a la punta d'un turó, en el Camp de Tarr., agr. a Arbolí. *Pron. local*: oït *gəlikán* a Siurana (1929), i crec (però no oït clar), que un altre deia *kalikán*.

MENCIONS ANT. «mansum qui de Raimunde Seger fuit in *Gallicant* --- in cacumine montis de *Gallicant*» (*Cart. Poblet*, p. 97); 1200: *Gallicant* (ib. p. 98).

En el vol. I, 88, ja hem donat detalls d'uns homònims mall.: (4) *Callicant*, te. St. Ll. des Cardassar, i (5) *Gallicant* del te. de Campos (que ja trobo documentat en doc. de 1811). En aquell hi ha *G > k-* i *-l-* simple, per influència de l'àrab sobre el mossàrab; d'aquest ens ve el de la pda. de *Cantagallo* (6), a les muntanyes de Prades, te. de Cornudella (immediat al (3), nom en el qual apareixen invertits els dos components.

L'ETIM. és GALLI CANTUS 'el cant del gall', expressant l'indret prominent des d'on sentim el primer cant del gall, en apuntar l'alba. Al de Girona li degué venir del campanar del monestir de St. Pere, de dalt estant del qual veien apuntar el dia els monjos, en anar a cantar matines.

No té cap fonament l'etimologia GALLICANOS, suposada per alguns, i seguida pel dicc. *AlcM* (no tinc confirmació d'un *Galligans*, afl. del Manol [Emp.] que allega *AlcM*: em sembla confusió amb l'afl. de l'Onyar); sobre un incert *galligan* 'corralet', veg. *DECAT* (IV, 330a47).

N'hi ha moltes equivalències en les llengües veïnes. Cast. *Gallocanta*; fr. *Chantecocq*; llgd. *Calicants* riuet, te. Davejean a l'Aude. També fora del romànic: ll. cl. *gallicinium* 'l'hora de l'alba' (Apuleu, *Ammiannus*), amb els seus descendents romànics (*galesegno* etc.: *REW*, 3658); i el paral·lel *pullicinium* o *pullicantio*, que va passar manllevat al ky. *pylgeint*; i el mot compost paral·lel basc *oilarite* «aurora» (de *oilar* 'gall', + *ite*, abstracte verbal del verb *io* 'sonar': Mitxelena, *Fo. Hi. Vca.*, 69.8).

L'única cosa que xoca en el NL romànic és l'ordre de composició del mot (natural en *Canta-gallo*, però estrany l'ordre poc romànic amb el compl. genitiu a davant). Crec que degué contribuir a fixar-lo, en els noms d'esglésies i mongies, una llegenda que tingué gran circulació en aquests ambients, referent a la història evangèlica de l'esporguiment de St. Pere: el sant, inconsolable, estigué plorant tres dies, i per amagar-ho, es refugià en una cova: «Quando Christum negavit, fugit in caveam, quae modo dicitur *Gallicantus*, in qua, ut dicitur, per tres dies flevit» (*Historia Scholastica*, la font tan freqüentada per Voragine, *Leg. Aurea*, on es reproduïx; ed. Graesse, 40.8): «tres cops em negaràs abans que canti el gall». Naturalment, si hi hagué cova de tal nom, fou perquè d'allí